

Прис М.О.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Ситніченко О.М.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ПРОБЛЕМАТИКА ВСТАНОВЛЕННЯ СТУПЕНЮ ЖОРСТОКОСТІ ЯК КВАЛІФІКУЮЧОЇ ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, СКОЄНОГО ЩОДО ТВАРИН

В останні роки Україна робить значні кроки у питанні розвитку захисту тварин шляхом посилення кримінальної та адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами. Відслідковуючи загальну тенденцію розвитку правового сектору питання коректної кваліфікації правопорушень скоєних щодо тварин, ми можемо помітити значні позитивні зрушення, які є прямим свідченням розвитку та постійної актуалізації проблеми. Проте для подальшого прогресу впровадження позитивних змін до чинного законодавства, варто звернути увагу на складність розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за дані правопорушення в зв'язку з проблемою визначення кваліфікуючої ознаки, а саме – ступеня жорстокості.

Українське законодавство має достатньо широку нормативну базу, завдяки якій здійснюється регулювання сферою відповідного поводження з тваринами. Основними наразі є Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 26 лютого 2006 р., закони «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про ветеринарну медицину», Кримінальний кодекс України (далі – КК України, а саме ст. 299), Кодекс України про адміністративні правопорушення (а саме ст. 89) та інші нормативно-правові акти. Окремо ми хотіли б виділити закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу» від 15.07.2021, який нині є безсумнівним свідченням початку роботи України над впровадженням позитивного світового досвіду та стандартів гуманного поводження з тваринами, які закріплені у міжнародних конвенціях.

Згідно ст. 1 Закону «Про захист тварин від жорстокого поводження» жорстоке поводження з тваринами визначається як знуцання над тваринами, у тому числі безпритульними, що спричинило їх мучення, завдало їм фізичного болю, страждань, у тому числі спричинило тілесні ушкодження, каліцтво чи загибель, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, залишення тварин напризволяще, а також інші порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин. Як нам відомо, зазвичай особлива жорстокість у кримінальному праві виступає або обставиною, що обтяжує покарання (п. 10 ч. 1 ст. 67 КК України). Однак

окрім цього, слід зазначити, що саме фізичне або психічне насильство характеризує особливу жорстокість як ознаку злочину, яке передбачає не лише безпосереднє здійснення насильства, а й усвідомлення винної особи про те, що вона спричиняє особливі страждання.

Одним з досягнень Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу» є внесення змін до п.2. ст. 22 КК, за яким тепер особи, що вчинили кримінальні правопорушення у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності в тому числі за жорстоке поводження з тваринами. Також до змін, внесених до КК у 2021 р., ми можемо додати введення кримінальної відповідальності за знущання, які вчинені з особливою жорстокістю, або повторно, а також насильницькі дії щодо тварини, які спрямовані на задоволення статевої пристрасті, передбачено позбавлення волі на строк від 5 до 8 років із конфіскацією тварини. Все ще не врегульованим залишається питання утримання тварини, передбаченого ст. 96-1 КК: «...як спеціальної конфіскації без необхідності надання судом відповідного рішення», з метою уникнення подальших страждань тварини при підозрі жорстокого савлення до неї. Та не дивлячись на це, ми відносимо фіксацію такого дозволу у КК до позитивних аспектів, зважаючи на можливість загибелі тварини в період проведення розслідування та судового процесу. В усіх передбачених у цьому Законі змінах до КК, ми можемо чітко відслідкувати прояв особливої жорстокості, як спільну ознаку, яка виділяє подібні правопорушення з числа інших.

Однак навіть після позитивних змін у законодавчих актах, у судовій практиці існують значні прогалини. Розглянувши рішення суду у справах щодо жорстокого поводження з тваринами, ми дійшли до висновку, що при винесенні остаточного вироку у більшості справ не використовуються суворі види покарань, такі як обмеження чи позбавлення волі за вчинені правопорушення. На цьому ж акцентує увагу у своїй науковій роботі Майстро Діана, наводячи як приклад вироки у конкретних справах. Натомість розповсюдженим є застосування штрафів та арешту, а також відбування покарання з випробувальним строком [4, с.179-180].

Виявляється, що проблема виникає задовго до розгляду справи у суді. «Ми викликали на місце події поліцію, слідчо-оперативну групу. Я попросила, щоби вони провели належні слідчо-оперативні дії. Але жінка-слідча не знала, що робити у випадку, коли перед нею лежить труп тварини. Якби це було вбивство людини, то вона б знала порядок дій. Але це було вбивство тварини, тож вона не розуміла, що з цим робити» - розповіла зоозахисниця Марина Суркова» [3]. До вищезазначеного випадку, ми можемо додати, що для того, аби розмежувати кримінальну та адміністративну відповідальність необхідно встановити факт каліцтва чи смерті тварини саме в результаті знущань із неї. Окрім загальної недостатчості судово-ветеринарних експертів, як мають відповідну акредитацію для визначення обставин каліцтва чи смерті тварини, існує загально розповсюджена проблема невідпрацьованого механізму дій слідчо-оперативної групи. Таким чином ми повністю підтримуємо думку Майстро Діани, яка у своїй науковій праці зазначає: «..такі вироки є надто гуманними і не відповідають меті кримінального законодавства.» [4, с.180].

Посилення кримінальної відповідальності та покарання за жорстоке поводження з тваринами є важливим кроком вперед для суспільства. Однак підсумовуючи усі наведені вище думки, ми вважаємо, що фіксації на законодавчому рівні виявилось недостатньо для упередження подібних кримінальних правопорушень. Ми поділяємо думку, що наразі варто звернути увагу на практичний аспект втілення впроваджених змін: підвищення рівню правосвідомості та моральності громадян; інформування населення, щодо відповідальності за вчинені такого роду дії, в тому числі для того, аби сформувати ідею необхідності залучення свідків до слідства. Окрім того, ми вважаємо доцільним здійснити інституційний контроль за дотриманням правопорядку у сфері охорони гуманного ставлення до тварин та створення єдиного механізму дій з його подальшим відпрацюванням з працівниками поліції та іншими працівниками відповідних органів, які мають вести слідчо-оперативні дії.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05 квітня 2001р. № 2381-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» поточна редакція від 08 серпня 2021 р. № 3447-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text>
3. Суркова М.: Я став свідком знущання над твариною. Розповідаємо, що треба робити і чи карають за це в Україні. The village: URL: <https://www.the-village.com.ua>
4. Відповідальність за кримінальне правопорушення "жорстоке поводження з тваринами" (ст. 299 КК України): розгляд судової практики / Д. М. Майстро // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2021. - № 3. - С. 175-182.